

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1919 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13 i anledning av första kammarens beslut i fråga om vidtagande av åtgärder för inrymmande i skolundervisningen av upplysning och utbildning i levnadsvett och humanitet.

I en inom första kammaren väckt och till samma kammarens första tillfälliga utskott till förberedande behandling hänvisad motion, nr 113, har herr *Hellberg* velat »till riksdagen rikta en vädjan, att den, behjärtande sakens betydelse, ville anhålla hos regeringen om åtgärder för att i vår undervisning, närmast i anslutning till den, som meddelas i kristendom och medborgarkunskap, måtte inrymmas en för det dagliga livets förhållanden lämpad och praktiskt anlagd upplysning och utbildning i levnadsvett och humanitet».

Motionen.

I fråga om motiveringen för denna hemställan tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Första kammarens första tillfälliga utskott har över motionen inhämtat yttranden av läroverksöverstyrelsen och skolöverstyrelsen, vilka yttranden som bilagor åtfölja nämnda kammarens utskottsbetänkande.

Införade yttranden.

För egen del har utskottet anfört följande:

»Den fråga, på vilken motionären i förevarande motion fäst riksdagens uppmärksamhet, är förvisso en av de allra viktigaste. Den sedliga urart-

Första kammarens första tillfälliga utskotts yttrande.

ningen i allmänhet och särskilt erfarenheterna från de senare åren av den i oerhört hög grad tilltagande ungdomsbrottsligheten ha givit berörda fråga ökad aktualitet. Med bekymmer och ängslan måste man fråga sig, vilken vårt lands framtid månne bliva, om utvecklingen till det sämre på detta område får fortgå.

Om demoralisationen skall kunna hämmas och vårt folk föras upp på en högre etisk nivå, fordras givetvis att i synnerhet åt de ungas karaktärsdanning ägnas större aktgivenhet än hittills. Hemmens plikt att lägga en god etisk grund är uppenbar. Statens krav på hemmen i detta fall böra icke uppgivas. Ansvaret för de ungas fostran bör ej heller avlyftas från föräldrar och målsmän och läggas enbart på skolan. Men klart är ju såsom ock av motionären erinrats, att många hem, och kanske de flesta, icke förmå fylla sin uppgift i detta hänseende. Denna brist kan visserligen icke helt avhjälpas därigenom, att skolans uppfostrande verksamhet stegras, men utan tvivel kan därigenom mycket vinnas i motionens behjärtansvärda syfte. Det gäller här i alldeles särskilt hög grad att icke försmå några medel, varigenom en bättre samhällsanda och en högre individuell kultur kunna skapas. Ehuru skolan icke kan göra allt, torde den dock kunna i vidare mån än hittills verka i sådan riktning. Utskottet anser därför önskvärt, att även den av motionären anvisade vägen bör försökas.

Utförandet av motionärens idé förutsätter icke att någon större apparat sättes i gång. Intet nytt ämne behöver för syftemålet vinnande införas på skolschemat — såvitt utskottet förstätt motionären rätt avser hans förslag allenast ett betonande av att större vikt lägges vid detta moment i undervisningen. Några särskilda för ändamålet utarbetade läroböcker i ämnet böra och behöva givetvis icke heller förekomma utan blott, om så skulle visa sig lämpligt, en kortfattad handledning för lärarne.

Av de i ärendet hörda myndigheterna har såsom synes skolöverstyrelsen icke vare sig av- eller tillstyrkt motionen. Av läroverksöverstyrelsen har framhållits, att motionen i väsentliga avseenden oriktigt bedömer såväl skolans möjligheter på ifrågavarande område som dess faktiska insats på detsamma och förutsättningarna för ökandet av denna insats. Då läroverksöverstyrelsen väl härmed icke velat göra gällande, att skolans möjligheter i förevarande hänseende till fullo utnyttjats, finner sig utskottet icke av överstyrelsens berörda uttalande förhindrat att förorda, att de möjligheter, som ligga outnyttjade, prövas. *För övrigt är att märka, att läroverksöverstyrelsens yttrande avser allenast de under denna styrelses överinseende stående läroanstalterna.*

Utskottet vill till sist uttala önskvärldheten av, att den föreliggande frågan prövas i samband med de frågor, vilka förelagts den s. k. skol-

kommissionen. Därigenom torde, utom andra fördelar, även vinnas den, att frågan bleve utan att nya sakkunniga behövde för ändamålet tillkallas bedömd av fackmän från så gott som alla de nu varande skoltyperna liksom åtgärder i motionens syfte då kunde bättre anpassas efter de skoltyper, som eventuellt komma att framgå ur den inom kommissionen pågående utredningen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1918 tillsatta skolkommissionen måtte erhålla i uppdrag att taga i övervägande vilka åtgärder, som böra vidtagas för att på bästa sätt främja skolans karaktärsfostrande verksamhet.»

Denna hemställan har av första kammaren bifallits, varefter ärendet i vederbörlig ordning delgivits andra kammaren, som hänvisat det till sitt första tillfälliga utskott.

Första kam-
marens beslut.

Så vitt utskottet kunnat rätt uppfatta motionens syfte, torde detta kunna sammanfattas så, att skolans arbete bör inriktas icke blott på bibringande av teoretiska insikter och praktiska färdigheter utan därjämte och framför allt på *dels* utdanande av ett etiskt vilje- och känsloliv, karaktärsfostran, *dels* bibringande av en allmän yttre hyfsning, vilken motionären med ett sammanfattande ord betecknar som levnadsvett.

Utskottet.

Att skolan bör fatta detta såsom en av sina huvuduppgifter, därom är utskottet ense med motionären. Utskottet är ock av den uppfattningen, att skolan i detta syfte gjort en betydande insats och i stort sett utträttat vad den under för handen varande förhållanden kunnat. Man får emellertid härvidlag ej överskatta skolans möjligheter. Vad särskilt beträffar folkskolan, som ju har att handleda det stora flertalet av folkets barn, har dess verksamhet i detta fall varit avsevärt hämmad bland annat därigenom, att den, även där den varit jämförelsevis väl ordnad, måst lämna ungdomen vid så tidig ålder som 12 till 13 år och saknat möjligheter att därefter påverka densamma. Att även bristfällig lärarutbildning och olämpliga lärokurser särskilt i fråga om kristendomsämnet varit medverkande orsaker därtill, att resultatet ej alltid motsvarat förväntningarna, lär ej heller låta sig förnekas.

Man torde ock kunna förutsätta, att de redan beslutade eller nu föreliggande reformerna — en förbättrad lärarutbildning, praktiska ungdomsskolor, ny undervisningsplan etc. — skola i den mån de hinna genomföras visa sig bliva till gagn även i avseende på de av motionären berörda områdena. Framgången av skolans arbete i detta avseende beror

dock i första hand på läraren. Att anskaffa goda lärarkrafter i tillräckligt antal blir därför en av de allra viktigaste uppgifterna, varför utan andra åtgärder bli mer eller mindre verkningslösa.

Då emellertid på grund av frågans vikt allt, som kan göras i motionens syfte, bör göras, vill utskottet ej motsätta sig en utredning på sätt första kammarens beslut innefattar, ehuru utskottet hyser en viss tvekan, huruvida resultatet kan bliva så synnerligen betydande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet härigenom hemställa,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 22 maj 1919.

På utskottets vägnar:

FRANS BERGGREN.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Berggren*, *Sköld*, *Svensson* i Eggelstad, *Welin*, *Andersson* i Stockholm, *Johanson* i Huskvarna och *Johansson* i Olstorp.

Reservation

av herr *Johanson* i Huskvarna mot viss del av motiveringen.
